

01 - Lang zal armoede leven?!

“In België groeit één kind op tien op in kansarmoede en heeft één op vijf de kans erin terecht te komen.” (Maes & Van Camp, 2019)

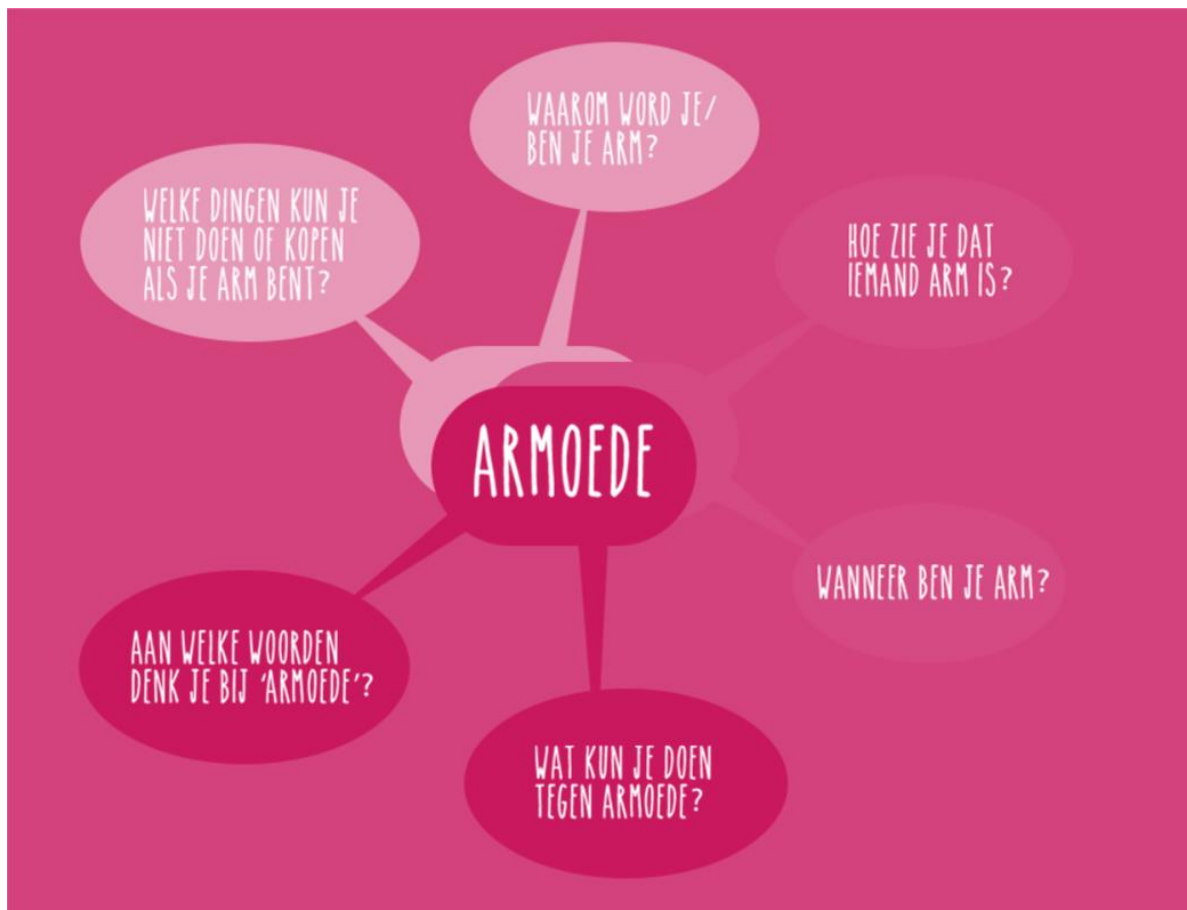
Veel mensen beseffen dit niet, want er wordt wel eens gezegd dat België een rijk land is, maar zo’n 1,5 miljoen mensen in ons land leven in armoede. Wist je dat België één van de hoogste kinderarmoedecijfers van Europa heeft?

In Vlaanderen wordt 1 op 7 kinderen geboren in een kansarm gezin. Zo’n 130.000 kinderen krijgen dus al van in de wieg minder kansen.

En wat velen niet weten óf zelfs niet geloven, is dat het iedereen kan overkomen. Ook jou of mij. Ook al doe je nog zo je best. Maar overkomt het jou, dan krijg je te maken met alle moeilijkheden van armoede, je wordt met een andere bril bekeken en je botst tegen heel wat vooroordelen. Je voldoet niet meer aan het beeld van de maatschappij hoe je als mens zou moeten zijn en leven. Want in onze samenleving moet je best veel: kinderen moeten een hobby hebben, je moet een sociaal leven hebben, een job hebben, het huishouden doen.

‘Niemand kiest ervoor om in armoede te leven. Niemand kiest voor koude, honger of ziekte. Niemand kiest ervoor om niet mee te kunnen, en de schaamte en het sociale isolement zijn zwaar om te dragen.’

In deze bundel nemen we je graag even mee in de wereld van (kans)armoede. We hopen dat je er zo meer inzicht in krijgt en beter gaat begrijpen. Het kan je helpen om erover te praten en er mee voor te zorgen dat het geen taboe meer is. Het kan je helpen om kinderen en anderen anders naar de wereld te laten kijken, zodat vooroordelen die bestaan, gaan verdwijnen, maar waarbij medelijden ook niet de bovenhand krijgt. Want, mensen in armoede hebben ook een heleboel krachten die we alleen maar kunnen bewonderen.

Wie zijn ze?

Ze zijn blank of gekleurd. Ze zijn jong of oud. Ze zijn alleenstaand of hebben een groot gezin. Ze leven in de stad, maar ook op het platteland. Ze verhuizen dikwijls. Ze vluchten. Ze zijn werkloos of onregelmatig aan het werk. Het zijn vrouwen of mannen, jongens of meisjes. Ze willen wel, maar kunnen niet mee zoals de samenleving het voorschrijft. Ze laten het niet graag zien. Ze schamen zich. Ze hebben geen zelfvertrouwen. Ze verliezen de hoop. Ze passen zich aan om te overleven en erbij te horen. Ze zijn sterk. Ze nemen het op voor zichzelf en anderen in dezelfde situatie. Ze hebben ieders hun eigen verhaal.

Kansarmoede valt niet altijd op. Gsm, Ipod, hippe kleding,... Mensen en kinderen in armoede houden ook van muziek, gsm's, computerspelletjes,... Ze willen er gewoon bijhoren en de ouders willen niet dat hun kinderen moeten onderdoen voor hun vrienden.

Armoede of kansarmoede?

De termen “armoede” en “kansarmoede” worden in literatuur vaak door elkaar gebruikt, maar eigenlijk verschillen ze in betekenis. We kiezen er in deze bundel voor om het algemene begrip armoede te gebruiken, maar we leggen graag toch nog even de twee termen uit.

Armoede slaat - in enge zin - op financiële en materiële uitsluiting. Iemand in armoede heeft dus onvoldoende middelen om te voorzien in de eerste levensbehoeften, de basisbehoeften.

“Armoede wil niet alleen zeggen: een tekort aan geld. In de meeste gevallen is armoede een ingewikkeld kluwen van oorzaken en gevolgen. Het is als dominoblokjes: als er één omvalt, vallen ze allemaal samen!” (Balcaen & Voets, 2019)

Armoede is niet
leven met een laag inkomen
of geen werk hebben
of in een slecht huis wonen
of het moeilijk hebben op school
of geen goede gezondheid hebben
of alleen staan met alles
of...

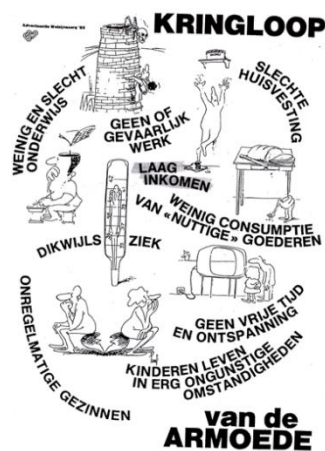
Armoede is alle problemen op een hoop,
tegelijkertijd en door elkaar heen...

Als we dan op zoek gaan naar de betekenis van ‘kansarmoede’ is het niet haalbaar om een precieze, altijd en overal geldende definitie van ‘kansarm’ te geven. Dé kansarme bestaat namelijk niet. Belangrijk is het te weten dat kansarmoede gaat over een duurzame toestand waarbij mensen beperkt worden in hun kansen op zes verschillende maatschappelijke vlakken: onderwijs, tewerkstelling, huisvesting, psychische en fysieke gezondheid, sociale netwerken,... Wanneer een gezin zwak staat volgens drie of meer van volgende criteria, kan het als kansarm worden beschouwd:

- maandinkomen van het gezin
- opleiding van de ouders
- ontwikkeling van de kinderen
- arbeidssituatie van de ouders
- huisvesting
- gezondheid

(Roose & Van Avermaet, s.d.)

Welke definitie of aantallen je er ook opplakt, armoede grijpt in op het hele leven van mensen en hun kinderen. Iedere dag strijden vele mensen om te overleven en dit in vaak erg moeilijke omstandigheden.

Kringloop van armoede

Armoede is dus nooit een eenvoudige, éézijdige zaak. Problemen kunnen zowel oorzaak als gevolg zijn. Ze hangen samen en kunnen elkaar versterken. Wanneer een bepaald levensdomein aangetast wordt, heeft dit invloed op andere domeinen: gezinnen die in een onverwarmd huis wonen, gezinnen die niet naar de dokter gaan bij ziekte, gezinnen met kinderen die in schulden leven,...

Weinig geld hebben is een probleem en het leven is er alleen maar duurder op geworden. Wie geen werk heeft, kan moeilijk de eindjes aan elkaar knopen. 'Als je wil werken, kan je werken' blijkt dan ook nog eens niet te kloppen. De arbeidsmarkt heeft vooral weinig te bieden voor de laaggeschoolde kostwinner of het koppel dat enkel een diploma van lager secundair onderwijs op zak heeft. Als je dan al een tijdje uit het werkleven bent, is het moeilijker om er terug in te stappen. En een job hebben is dan ook geen garantie om uit de armoede te geraken.

Alle uitkeringen zijn laag, maar als je enkel van een minimumuitkering moet leven, kan je niet anders dan de broeksriem stevig aantrekken. Je even laten gaan, heeft dan desastreuze gevolgen. Mensen maken overlevingsschulden om in primaire behoeften te voorzien: voor huur, voeding, energie, kleding, gezondheidszorgen, onderwijs of mobiliteit. Steeds meer mensen belanden in deze situatie. Dat bewijzen de stijgende cijfers van de voedselbanken.

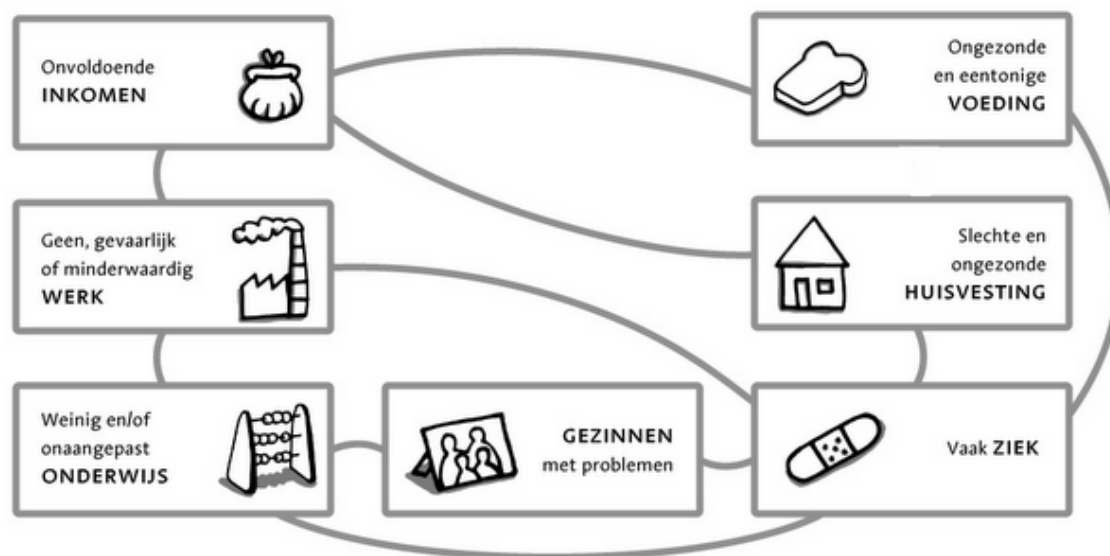
Tegelijk geeft men geld uit aan zaken waarmee men 'erbij wil horen'. Eens in financiële problemen moet er niet veel gebeuren om de situatie van kwaad naar erger te brengen. Kopen op krediet kan in sommige gevallen op korte termijn een oplossing lijken. Gemakkelijke en soms bedrieglijke koopformules maken de verleiding nog groter. Zo belanden heel wat mensen in een spiraal van schulden.

Met weinig geld op zak kan je bij het zoeken naar een woning niet kieskeurig zijn. Zelfs aparte slaapkamers voor ouders en kinderen blijken niet altijd haalbaar. De huurprijs bepaalt wat mogelijk is.

'Mijn inkomen bedraagt 766 euro per maand, ik betaal 364 euro per maand huur voor een kleine studio. Dat is bijna de helft van mijn inkomen. Na aftrek van de vaste kosten blijft er nog 200 euro per maand over om van te leven.

Dat is nog geen 7 euro per dag om voeding, kledij, GSM-kaart, vervoer en dergelijke van te betalen.

KRINGLOOP VAN ARMOEDE

Ongezonde en kleine woningen, slechte hygiënische omstandigheden, onzekerheid over stromend water of elektriciteit en gebrekkige sanitaire installaties maken mensen ziek. Werkloosheid of tijdelijk werk, een te klein budget waardoor men niet regelmatig kan eten, werken stress, ongelukken en ziekte in de hand. Vrije tijd en vakantie om fysiek en mentaal nieuwe krachten op te doen, blijven voor deze mensen een ontoegankelijke "luxe". Dat ze ongezond leven, heeft zo zijn redenen.

'Stoppen met roken is moeilijk als je met allerlei problemen zit. Het is het enige wat ik heb. Roken is voor mij een troost om de ellende even te vergeten.'

'Ik drink veel koffie want koffie vermindert het gevoel van honger.'

Armoede begot: hoe kijk jij?

“Van armoede heb je wel een beeld; een dakloze/bedelaar op straat, maar dat het zó was, is een ontdekking en een verrijking”

De problemen van armoede worden vaak bekeken vanuit de niet-armoede bril. Van daaruit worden ook meningen, (voor)oordelen en oplossingen gevormd. Dit kan kwetsend zijn óf de oplossingen zijn helemaal niet mogelijk, toepasbaar of wenselijk.

Armoede is een woord met negatieve bijklanken. Ons taalgebruik en onze beelden kunnen die negativiteit nog versterken. Het wordt een taboe, iets waar niet over gesproken mag worden. Dit zorgt ervoor dat mensen die volgens de officiële standaarden arm zijn, niet tot ‘de armen’ willen worden gerekend uit schaamte of eergevoel.

Situaties en verhalen die ‘uit het leven zijn gegrepen’, kunnen volgende stereotiepe meningen doen ontstaan bv. ‘ze zijn arm, maar hebben wel een smartphone’. Terwijl ze net door het bezit van zoiets als een smartphone aan de norm willen beantwoorden. De norm is dus eigenlijk het probleem. Daardoor voelen ze zich uitgesloten.

Personen die opgroeien in armoede hebben heel wat minder kansen om bepaalde kennis op te nemen. Iets wat evident is voor ‘de meeste mensen’, daar hebben mensen in armoede vaak weinig of andere kennis over. Ze kennen niet al hun rechten, niet alle informatiekanalen om te weten hoe ze in regel moeten blijven met bv. werkloosheidsuitkering, mutualiteit,...

Ze hebben wél heel veel kennis over hoe ze in een samenleving kunnen overleven met weinig middelen.

Uit armoede ontsnappen houdt in dat mensen zich sterker gaan voelen en daardoor de greep op hun eigen leven terugvinden. Het moet vanbinnen goed zitten, dan is dat mogelijk. Als je vanbinnen sterk genoeg bent, je goed voelt, dan kan je gaan werken, dan kan je beginnen te leven in plaats van te overleven. Het is dus nodig dat je naast de persoon staat en niet alles overneemt. Ze hebben zelfvertrouwen nodig om de zaken aan te pakken.

Kinderarmoede

Dit is een begrip dat we liever niet zouden gebruiken in onze bundel. Het zou gewoon niet mogen bestaan, er zou geen definitie aan mogen gegeven worden. Jammer genoeg is de realiteit anders. En het zwart op wit zien staan, zorgt er misschien mee voor dat er iets beweegt bij jullie.

Kinderarmoede = "Een kind leeft in een toestand van armoede wanneer het inkomen en de bestaansmiddelen die beschikbaar zijn voor zijn/haar opvoeding onvoldoende zijn, in die mate dat het geen levensniveau kan hebben dat als aanvaardbaar wordt beschouwd in de maatschappij waarin het leeft en dat volstaat om zijn/haar emotioneel en fysiek welzijn of zijn/haar ontwikkeling te waarborgen." (EAPN & Eurochild, 2013)

Het kind in kwestie kan op verschillende manieren benadeeld/achtergesteld zijn: laag inkomen, ongezonde huisvesting en omgeving, onaangepaste gezondheidszorg. Bijgevolg wordt het kind uitgesloten van sociale, sportieve, recreatieve en culturele activiteiten die bij leeftijdsgenoten als normaal worden beschouwd. De fundamentele rechten van het kind kunnen beperkt toegankelijk zijn, waardoor hij/zij discriminaties en stigmatisering ervaart. (Van Laecke, 2017)

Je kan op verschillende manieren naar kinderarmoede kijken. De ene manier is niet beter of slechter, maar het helpt je wel om genuanceerder te kijken als je even gaat nadenken over de bril die jij opzet.

De ene manier benadert het thema vanuit de mogelijke problemen (ouders, schuld van de maatschappij), daarnaast heb je hoopgevende brillen (kind heeft talenten, samenwerken met de ouders,...).

De impact van leven in armoede op het dagelijkse doen en denken van kinderen is dus heel concreet. Een veilige buurt om in te spelen is geen evidentie, de school is vaak een plaats waar je gepest wordt, verjaardagsfeestjes vieren is soms iets van horen vertellen en zelfs een eenvoudige warme maaltijd per dag is niet altijd vanzelfsprekend. Kinderen leven in een grote diversiteit aan leefwerelden. Hoe langer een gezin in armoede leeft, hoe groter de impact op kind en gezin.

Let wel, het is niet omdat een kind in armoede leeft, dat er ook emotionele armoede is. Een kind dat in armoede opgroeit maar met liefde is beter af dan andersom.

“

Wie in armoede geboren wordt, heeft meer kans om kind te zijn in het bijzonder onderwijs. Wie kind was in het bijzonder onderwijs, heeft minder kans om een goede job te vinden als jonge mens. Wie als jonge mens geen goede job heeft, zal als jonge moeder of vader minder kans hebben op een degelijke woning. Ge wordt sneller ziek... en ziek zijn is niet goedkoop... en ziek zijn legt uw leven plat... en de kans op vast werk? Nul, nougatbollen, niks, nada!

”